

MAGDALENA MACIEJEWSKA

J. POLSKI

MATURA Z MATURITĄ

MATURALNE SOS

REPETYTORIUM OSTATNIEJ SZANSY

MAGDALENA MACIEJEWSKA

JĘZYK POLSKI **MATURALNE SOS**

MATURA Z MATURITĄ

REPETYTORIUM OSTATNIEJ SZANSY

Do matury z języka polskiego zostało niewiele czasu, a Ty jeszcze na dobre nie rozpocząłeś przygotowań?

Już teraz wiesz, że nie zdążysz zapoznać się z całością obowiązującego materiału, więc szukasz czegoś, co pomoże Ci skupić się na tym, co najważniejsze?

A może solidnie pracowałeś przez ostatnie miesiące i teraz chciałbyś powtórzyć już tylko to, o czym nie można zapomnieć? Dobrze trafiłeś!

Dzięki naszemu repetytorium ostatniej szansy „Maturalne SOS – j. polski” dowiesz się:

- ❖ jak poradzić sobie z rozprawką od podstaw?
- ❖ jakich zwrotów nie używać w wypowiedzi argumentacyjnej i czym je zastąpić?
- ❖ jak wprowadzać konteksty do rozprawki?
- ❖ jak napisać notatkę syntetyzującą, za którą dostaniesz komplet punktów?
- ❖ jakie pojęcia związane z poszczególnymi epokami trzeba zapamiętać?
- ❖ bez których lektur na maturze ani rusz, a którym można poświęcić mniej uwagi?
- ❖ które motywy literackie pojawiają się na egzaminie maturalnym najczęściej?
- ❖ czego poza lekturami i epokami mogą dotyczyć pytania maturalne?

Spis treści

1. Czego spodziewać się na egzaminie?	7
1.1. Z jakich części składa się matura z języka polskiego?	7
1.2. Z którego wykazu lektur korzystać?	8
1.3. Jakich tematów się spodziewać?	9
2. To musisz wiedzieć o starożytności!	11
2.1. Co to znaczy, że starożytność była antropocentryczna?	12
2.2. Dlaczego teatr w starożytności odgrywał tak ważną rolę?	14
2.2.1. „Król Edyp”	14
2.2.2. „Antygona”	15
2.3. Czym wyróżniał się Homer?	16
2.3.1. „Illiada”	17
2.4. O jakich mitach warto wspomnieć na maturze?	18
2.4.1. Mit o stworzeniu świata	18
2.4.2. Mit o Prometeuszu	19
2.4.3. Mit o Syzyfie	20
2.4.4. Mit o Demeter i Persefonie	20
2.4.5. Mit o Dedalu i Ikarze	21
2.4.6. Mit o Heraklesie	21
2.4.7. Mit o Tezeuszu i Ariadnie	22
2.4.8. Mit o Orfeuszu i Eurydyce	22
2.5. Jaka wiedza nt. „Biblii” przyda Ci się na egzaminie?	22
2.5.1. Księga Rodzaju	23
2.5.2. Księga Hioba	24
2.5.3. Księga Koheleta	24
2.5.4. Księga Psalmów	25
2.5.5. Apokalipsa św. Jana	25
2.5.6. Ewangeliczne przypowieści	26
3. To musisz wiedzieć o średniowieczu!	27
3.1. Co to znaczy, że średniowiecze było teocentryczne?	28
3.2. Jak przedstawiano Maryję?	29

3.3.	Na kim wzorowano się w średniowieczu?	29
3.4.	Jak w średniowieczu przedstawiano śmierć?	30
3.4.1.	„Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią”	31
4.	To musisz wiedzieć o renesansie!	32
4.1.	Co to znaczy, że renesans był antropocentryczny?	33
4.2.	Co i dlaczego napisał Jan Kochanowski?	33
4.2.1.	„Treny”	34
4.2.2.	„Pieśń IX, Księgi Pierwsze”	35
4.2.3.	Fraszki	35
4.3.	Co się działo w Polsce?	36
4.3.1.	„Pieśń o spustoszeniu Podola”	36
4.4.	Jakie sekrety Szekspira musisz poznać przed maturą?	37
4.4.1.	„Makbet”	37
5.	To musisz wiedzieć o baroku!	39
5.1.	Co to znaczy, że barok był teocentryczny?	39
5.2.	Co się działo w literaturze?	40
5.2.1.	Nurt metafizyczny	40
5.2.2.	Nurt dworski	41
5.2.3.	Nurt ziemiański	41
5.3.	Do czego można wykorzystać komedię?	42
5.3.1.	„Skąpiec”	42
6.	To musisz wiedzieć o oświeceniu!	44
6.1.	Co to znaczy, że oświecenie było antropocentryczne?	44
6.2.	Co się działo w literaturze?	45
6.2.1.	Klasycyzm	45
6.2.2.	Sentymentalizm	45
6.2.3.	Rokoko	46
6.3.	Co i dlaczego napisał Ignacy Krasicki?	46
6.3.1.	Satyry – „Żona modna”	46
6.3.2.	Bajki	47
6.3.3.	„Hymn do miłości ojczyzny”	48
7.	To musisz wiedzieć o romantyzmie!	49
7.1.	Co to znaczy, że romantyzm był teocentryczny?	50
7.1.1.	„Dziady cz. II”	51

7.2.	Jaką rolę w romantyzmie odgrywała przyroda?	51
7.2.1.	„Balladyna”	52
7.2.2.	„Sonety krymskie”	53
7.2.3.	„Pan Tadeusz”	53
7.3.	Co i kto tworzył w Polsce?	55
7.3.1.	Adam Mickiewicz – „Oda do młodości”	56
7.3.2.	Adam Mickiewicz – „Dziady cz. III”	56
7.3.3.	Juliusz Słowacki – „Kordian”	57
7.3.4.	Aleksander Fredro – „Zemsta”	58
8.	To musisz wiedzieć o pozytywizmie!	60
8.1.	Co to znaczy, że pozytywizm był antropocentryczny?	60
8.2.	Jakie hasła głosili pozytywiści?	62
8.3.	Co i kto pisał w Polsce?	62
8.3.1.	Bolesław Prus – „Lalka”	63
8.3.2.	Henryk Sienkiewicz – „Potop”	64
8.3.3.	Poezja Adama Asnyka	66
8.4.	Czy realizm i naturalizm to to samo?	67
8.4.1.	„Zbrodnia i kara”	67
9.	To musisz wiedzieć o Młodej Polsce!	69
9.1.	Co to znaczy, że Młoda Polska była teocentryczna?	69
9.2.	Kim byli dekadenci?	70
9.2.1.	Artur Schopenhauer i Friedrich Nietzsche	70
9.2.2.	Kazimierz Przerwa-Tetmajer	71
9.3.	Na kim się wzorowano?	71
9.4.	Czym się fascynowano w Młodej Polsce?	72
9.4.1.	„Wesele”	73
9.4.2.	„Chłopi”	74
10.	To musisz wiedzieć o dwudziestoleciu międzywojennym!	75
10.1.	Co to znaczy, że dwudziestolecie międzywojenne było antropocentryczne?	75
10.2.	Czym interesowali się poeci?	76
10.3.	Jakie tematy fascynowały Gombrowicza i Żeromskiego?	77
10.3.1.	„Ferdynand”	77
10.3.2.	„Przedwiośnie”	78
11.	To musisz wiedzieć o współczesności!	80

11.1.	Co to znaczy, że współczesność jest teocentryczna?	80
11.2.	Kto należał do pokolenia Kolumbów?.....	81
11.2.1.	Krzysztof Kamil Baczyński.....	81
11.2.2.	Tadeusz Różewicz	82
11.2.3.	Gustaw Herling-Grudziński	82
11.3.	Jak przedstawiano Żydów w literaturze?.....	83
11.3.1.	„Opowiadania” – „Proszę Państwa do gazu”	83
11.3.2.	„Zdążyć przed Panem Bogiem”	84
11.4.	Jakie współczesne teksty trzeba znać?.....	85
11.4.1.	„Profesor Andrews w Warszawie”	85
11.4.2.	„Rok 1984”	86
11.4.3.	„Dżuma”	87
11.4.4.	„Tango”	89
11.4.5.	„Górą Edek”	90
11.4.6.	„Miejsce”	90
11.4.7.	„Podróże z Herodotem”	90
12.	Jak poradzić sobie z maturalnymi formami wypowiedzi?	92
12.1.	Jak napisać świetną notatkę syntetyzującą?	92
12.2.	Jak napisać rozprawkę, która oczaruje egzaminatora?	93
12.2.1.	Najważniejsze zasady.....	93
12.2.2.	Najczęściej popełniane błędy	94
12.2.3.	Alternatywne zwroty	96
12.2.4.	Sposoby na napisanie wstępu.....	97
12.2.5.	Sposoby na napisanie rozwinięcia	98
12.3.	Jak radzić sobie z kontekstami?.....	100
12.4.	Sposoby na napisanie zakończenia.....	101
13.	Co z gramatyką i stylistyką?	104
13.1.	Najważniejsze -imy i -izmy	104
13.2.	Jakie mamy funkcje języka?	105
13.3.	Czy rozpoznasz poszczególne style językowe?.....	106
13.4.	Na czym polega stylizacja?	107
13.5.	O które środki stylistyczne lubią pytać egzaminatorzy?	108

12.3. Jak radzić sobie z kontekstami?

W dyskusjach poświęconych zarówno ustnej, jak i pisemnej maturze z języka polskiego jednym z częściej pojawiających się terminów są konteksty. Nie może ich zabraknąć także w Twojej pracy. Chociaż na pierwszy rzut oka może się wydawać, że to zbędne wydziwianie, z którym mało kto jest sobie w stanie poradzić, tak naprawdę to nic strasznego. Twoim zadaniem jest bowiem pokazanie, że dostrzegasz punkty wspólne pomiędzy tym, co przywołujesz w swojej pracy, a czymś innym, związanym na przykład z czyims życiorysem, wydarzeniem historycznym lub tekstem kultury. Samo wspomnienie o podobieństwie to jednak za mało – aby kontekst uznać za funkcjonalny należy dokładnie wyjaśnić, jakie zależności dostrzegamy pomiędzy tymi dwoma elementami, pokazując zarazem, że dzięki kontekstowi lepiej rozumiemy analizowany przez nas temat. Uważasz, że Jacek Soplica i Andrzej Kmicic mają naprawdę wiele wspólnego? Wykaż to! Aby tego dokonać, przeanalizuj cechy charakteru oraz postępowanie obu bohaterów dynamicznych, a także zaprezentuj przemianę wewnętrzną, którą przeszli. Z kolei gdy mówimy o „Trenach”, Jan Kochanowski wręcz woła do nas, abyśmy nie zapominali o tym, że on sam stracił córkę – Orszulkę. To wydarzenie bardzo wpłynęło na jego życie i światopogląd. Stoicki spokój mieszkańca Czarnolasu i jego epikurejskie nastawienie do życia zostały naruszone. Nie zapomnij tylko wyjaśnić, co charakteryzuje wspomniane nurty filozoficzne, które wywodzą się ze starożytności.

Wśród kontekstów wyróżnia się:

- kontekst biograficzny (związany z życiorysem danego pisarza, czego przykładem jest George Orwell, który bez doświadczenia hiszpańskiej wojny domowej być może nie napisałby „Roku 1984”);
- kontekst historyczny (związany z wydarzeniami, które np. przyczyniły się do napisania danego dzieła, tak jak ma to miejsce np. w przypadku „Reduty Ordon”);
- kontekst filozoficzny (związany z nurtami filozoficznymi, których przejawy znaleźć można w utworze);
- kontekst literacki (związany z innymi tekstami, pomiędzy którymi znaleźć można istotne podobieństwa);
- kontekst kulturowy (związany z innymi tekstami kultury takimi jak filmy, obrazy, rzeźby, utwory muzyczne itd.);

- kontekst religijny (myśl chrześcijańską znaleźć można chociażby w twórczości Jana Kochanowskiego);
- kontekst społeczny (związany z funkcjonowaniem społeczeństwa, dostrzegalnymi w nim zjawiskami jak np. konsumpcjonizm czy samotność człowieka we współczesnym, przepełnionym technologią świecie);
- kontekst teoretycznoliteracki i historycznoliteracki (odnoszący się do pojęć związanych z epokami takimi jak np. weltschmerz czy mesjanizm oraz z gatunkami literackimi itd.);
- kontekst biblijny i mitologiczny (skarbnice motywów i archetypów, z których warto czerpać pełnymi garściami).

Skoro już wiesz, z czego możesz skorzystać, pozostaje jeszcze tylko odpowiedzieć na pytanie, jak to zrobić. Tak samo jak w rozprawce maturalnej należy wystrzegać się schematycznego słownictwa w stylu: „Moim pierwszym argumentem...” i „Mam nadzieję, że udowodniłem moją tezę”, tak też dobrym pomysłem nie jest używanie zwrotów w stylu „Warto przywołać tutaj kontekst, którym jest...” czy też „Związany z tym kontekst można zauważyć w...”. Istnieje wiele lepszych sposobów na ich wprowadzenie – oto niektóre z nich:

- *Gdyby nie doświadczenia biograficzne autora związane z...*
- *Zapewne wiązało się to z poglądami autora, który uważał, że...*
- *Na tę sytuację wpłynęły okoliczności historyczne, czyli m.in...*
- *Podobną postawę prezentował...*
- *Ten sam motyw można dostrzec w...*
- *Warto zaznaczyć, że dla ludzi żyjących w tamtej epoce szczególnie ważne było...*
- *Z podobnymi problemami zmagali się ludzie w czasie...*

12.4. Sposoby na napisanie zakończenia

Ufff – zbliżamy się do końca! Zapewne jesteś już tak zmęczony patrzeniem na swoją pracę, że marzysz o tym, aby jak najszybciej oddać ją egzaminatorowi, wyjść z sali i czekać na wyniki, niezależnie od tego, jakie one będą. Szkoda byłoby jednak, aby Twój dotychczasowy wysiłek poszedł na marne! Przyłóż się więc do zakończenia równie mocno, jak do wcześniejszych części pracy, aby zrobić na egzaminatorze dobre wrażenie. Może któraś z zaproponowanych przez nas strategii Ci w tym pomoże?

MAGDALENA MACIEJEWSKA

- wykładowczyni języka polskiego w Centrum Edukacyjnym Maturita;
- doktorantka Interdyscyplinarnej Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika;
- absolwentka pedagogiki, dziennikarstwa i komunikacji społecznej oraz Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistyczno-Społecznych;
- finalistka konkursu „Studencki Nobel 2020” w kategorii „Nauki społeczne”;
- korepetytorka, popularyzatorka nauki;
- stypendystka m.in. Fundacji Dzieło Nowego Tysiąclecia i Prezydenta Miasta Torunia;
- miłośniczka książek i edukacji alternatywnej;
- pasjonatka rozwiązywania zagadek w escape roomach.

W czasie zajęć z języka polskiego pokażę Wam, że współczesny świat ma wiele wspólnego z literaturą, która wcale nie musi być nudna. Chcesz wiedzieć, dlaczego tak naprawdę Antoine de Saint-Exupéry postanowił napisać „Małego Księcia”? Zastanawiasz się na tym, jak odróżniać wiecznie mylące się rodzaje i gatunki literackie? Zapraszam na zajęcia! Wspólnie poradzimy sobie zarówno z problemami z koncentracją jak i z najtrudniejszą rozprawką!